

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות ער"ש - 8:07

סוף זמני ק"ש - 8:34

- 9:10

סוף זמן תפלה - 10:25

דף היומי לשבת: ב"מ ק"א

בס"ד, עש"ק פ' במדבר - שנת תשפ"ד לפ"ק
פרק ו' - שבת היא מ"ו בעומר

פרשת במדבר - שבועות

חמשים ומאתים" (שם:ב). מי הם? אליצור בן שדיאור וחבריו - האנשים אשר נקבו בשמות.

ועיין בפירוש מהרז"ו שכתב: אליצור בן שדיאור וחבריו - הנשיאים שחושב בריש במדבר - "לראובן אליצור בן שדיאור" (א:ה), שעליהם אמר אח"כ: "אלה קראי העדה נשיאי מטות וגו'" עד "נקבו בשמות" (שם:טז-יז). וכן כאן [בפ' קרח כתוב]: "נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם" (שם:יז) וכו'. וצריכים לומר על כרחנו שאין בכלל זה שלומיאל בן צורישדי, שהרי אמר לקמן וכו' אשר שלומיאל הוא זמרי בן סלוא שהי' בסוף ארבעים שנה, ומחלוקת קרח בשנה שניה כנ"ל. וכן אין בכלל זה נחשון בן עמינדב שמת בשנה שניה, כמו שכתוב בסדר עולם (פ"ב). וכתב שם הגר"א שהיו מן האספסוף והי' בכלל "ותאכל בקצה המחנה" (יא:א).

ועיין בשל"ה הקדוש (פ' קרח, תורה אור אות ה') שמביא מרבינו בחי שכתב: ובכלל חמשים ומאתים אלו היה שנים עשר הנשיאים שהקריבו בחנוכת המזבח. וכן דרשו רבותינו ז"ל (במדב"ר פ"ח ס"ג; תנחומא קרח ב') מגזירה שוה - 'קריאי' 'קריאי' וכו' וכן פירש רש"י ז"ל: אליצור בן שדיאור וחבריו, עכ"ל.

ומקשה השל"ה: ויש לתמוה, וכי חס ושלום נשיאים כמותם אשר ראו עיניהם גדולות ונפלאות, יהיו חס ושלום נדחו מקדושתם? ובפרט נחשון בן עמינדב [אשר עליו נאמר] "היתה יהודה לקדשו" (תהלים קיד:ב) - וכי חס ושלום נדחה מהקדושה? ומצינו להיפך, שהיתה זכותו קיים לזרעו אחריו וכו'.

בתוך דבריו (שם אות כ') כותב השל"ה: מאתים וחמשים איש, ובתוכם היו הנשיאים, כוונתם היה לשם שמים ולא להרע - רק ששגו, אבל הם סברו כי מחלקותם היה לשם שמים, ולא היה אצלם שום צד כפירה חלילה וחלילה, והאמינו בה' ובמשה עבדו, וידעו נאמנה כי כל מה שעושה משה רבינו ע"ה הוא מפי הגבורה. רק חשבו שענין התמנות אהרן ובניו הי' מכח שהיה משה רבינו ע"ה מבקש זה מהקב"ה, והתפלל על זה שלא יזוז הכבוד מביתו וממשפחתו ושבוטו. והקב"ה, רצון יראי יעשה. ועל זה התרעמו ורדפו אחר הכבוד - לא אחר הכבוד המדומה והטומאה, רק אחר הכבוד אשר חכמים ינחלו, והוא כבוד הרוחני. כי נודע השררות שיש בישראל שחולק הקב"ה מכבודו ליראיו, אינה מצד הגשמי החומרי, רק הכל רוחני להיות כבוד השכינה חופף עליו. כי ההתמנות הוא לקיום התורה והמצוות, ולהיותם קרובים למלכות שמים כנודע להבאים בסוד ה'. וזה ההתנשאות מורה על ריבוי הקדושה. על כן היו רוצים בזה הכבוד שהוא בחינת החכמה, כי רצו לעמוד בסוד ה' וכו' וזהו סוד "החטאים האלה בנפשותם" (שם יז:ג) - כל חטא הוא שוגג (יומא לו:), כי לא הזידו, וכוונתם היה בשביל נפשותם, שנפש שלהם יזכה לדביקות גדול ולהשגה עליונה וכו'.

"ליהודה נחשון בן עמינדב" (א:ז). הנה נחשון בן עמינדב שהי' נשיא שבט יהודה נודע לתהילה על מעשה מסירת נפש שלו כשכל ישראל עמדו אצל ים סוף, וכל אחד אמר אין אני יורד תחילה, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה ונקרע הים (סוטה לו:). ובגמ' (שם) דרשו: לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל, שנאמר "היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו" (תהלים קיד:ב), מה טעם 'היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו' [דיהודה נתקדש למשול בהן]? משום ד'הים ראה וינוס' (שם:ג). ופי' המהרש"א: ר"ל, משום דהים ראה שקידשו שם שמים לירד תחילה לים זה ראה הים וינס מפניו, שלא הטביען בים וכו'.

וכעין זה מובא במדרש (במדב"ר פ"ג:ד) והוסיף: ולפיכך הגדיל הקב"ה שמו של נחשון בישראל, שזכה להקריב ראשון [בחנוכת המשכן], שנאמר: "ויהי המקריב ביום ראשון [את קרבנו, נחשון בן עמינדב למטה יהודה]".

ובספר רות (ד:כ) נתייחס דוד המלך אחר נחשון בן עמינדב.

מה הי' סופו של נחשון בן עמינדב? בסדר עולם רבה (פ"ב) איתא: נחשון בן עמינדב מת בשנה השנית לצאת בני' מארץ מצרים.

בביאור הגר"א על סדר עולם רבה איתא: נחשון מת בשנה שניה, כי לא הזכיר אותו אלא במסע ראשונה (במדב"ר י"ד), ובמסע שניה (שם לד:ט) לא הזכיר, אלא מת בקברות התאווה, כי הי' מהקצינים שבמחנה. [ועיין בפ' בהעלותך: "ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה" (יא:א), ופירש"י: בקצה המחנה וגו' רבי שמעון בן מנסיא אומר, בקצינים שבהם [העשירים] ובגדולים. ובמדרש תנחומא (בהעלותך ט"ז) מבואר שהקצינים היו הסנהדרין].

ועיין בספר באר שרים עה"ת (ח"ד עמ' קמ"ג) שכתב: ובמה שכתב הגר"א 'קברות התאווה' ואח"כ כתב שהי' מן הקצינים, לכאורה יש להעיר דהא הקצינים מתו בתבערה. אמנם, ראה רד"ק (תהלים עח:כא) שהכל הי' במקום אחד, אלא ששתי עבירות נעשו שם - המתאוננים והמתאווים.

והנה במדרש (במדב"ר פ"ג:ה) איתא: "ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה" (ז:יב), בכל מקום שנאמר 'ויהי' - צרה וכו'. והכתוב 'ויהי המקריב' ? אמר להם, אף היא אינה שמחה מפני שהיה צפוי לפני הקב"ה שהם הולכים עם קרח במחלקתו.

ובמדרש (שם פ"ח:ג) בפ' קרח עה"פ "ויקח קרח" (טז:א) איתא: מיד עמדו כנגדו לקדמו לפני משה, "ואנשים מבני ישראל

המנהג להיות נייעורים ליל שבועות

שנפסק בתוספתא וברמב"ם שחייב אדם ללמוד לספר ביציאת מצרים עד שתחטפנו שינה, העולם הולכים לישון כרגיל. אחר דברים אלו הוסיף רבינו, אבל מנהג ישראל דין הוא, וכבר נהגו להיות נייעורים בלילה וללמוד, וכך יש לעשות.

*

במ"ב (סי' תצ"ד סק"א) כתוב: איתא בוהור שחסידי הראשונים היו נייעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואיתא בשו"ע האר"י ז"ל, דע שכל מי שבלילה לא ישן כלל ועיקר והיה עוסק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק.

וביאר רבינו שכוונת הביטוי 'שלים שנתו', דהיינו שתתמלא שנת לידתו, וכלשון חז"ל (סוטה יג:): הקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים. ושאלו א"כ מי שנולד בח' סיון, נמצא שיזכה עבור זה לחיות עד ח' סיון, וירוויח יום אחד בלבד? הגיב רבינו - וכי יום אחד לחיות זה כלום?! (שיעור משנ"ב - סיון תשע"ד)

שְׁכָר אצל שלום זכר

שמעתי מבני החשוב הבחור מרדכי בלום נ"י שיש מנהג לשתות בירה [שְׁכָר] בשבועות, כי בקבלת התורה אחז"ל (שבת פח.): כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. ופירש"י: גיגית - קובא שמטילין בה שכר. ואח"כ מצאתי כן בספר נטעי גבריאל על שבועות (פי"ג הערה ט') משו"ת מרקחת בשמים (סי' ט"ו) בשם בעל שו"ת לבושי מרדכי.

על דרך זה אפשר להסביר למה נהגו לשתות שכר בסעודת שלום זכר, דהנה ידוע מ"ש הט"ז (יו"ד סי' רס"ה סק"ג) בשם בעל תרומת הדשן שהשבת היא הכנה למילה כמו שהיא הכנה לקרבן. וגם ידוע מ"ש הגרעק"א (שו"ת הגרעק"א סי' מ"ב) בשם העוללות אפרים (סי' שצ"ב) שהמילה מכשרת הוולד להבין ולקלוט את התורה [ובאמת המקור הוא במדרש שמות רבה (פ"ל: י"ב)].

ובמס' נדה (ל:): מבואר שכשהוולד במעי אמו מלמדים אותו כל התורה כולה, וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה, ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו: תהי צדיק ואל תהי רשע.

וברוך דרוש אפשר לומר שמה שמשביעין אותו להיות צדיק ושלא להיות רשע הוא כעין מה שכפה הקב"ה על בני" את ההר כגיגית. ולכן שותים שכר שבא מגיגית אצל שלום זכר, לרמוז על הכפייה לוולד שילמוד תורה אחרי הברית מילה שלו.

[אגב: עיין בס' משאת כפי (ח"ה סי' קכ"ח) להג"ר דוד קאהן שליט"א, מרא דאתרא דק"ק גבול יעבץ, שכותב: שמעתי מהרב דניאל דויטש נ"י שהמקור למה שנוהגים לתת שכר [ר"ל בירה] דוקא על השלחן בשלום זכר נובע מדברי רש"י (שבת יח:), וז"ל: גיגית - שהשכר בתוכו, ואי אפשר לשופכו לארץ, והשעורין נשורין כל השבת יותר משמונה ימים, והשבת בכלל, עכ"ל. הרי דדמי למילה, כמו שאמרו במדרש (מובא בט"ז הנ"ל בשם התרוה"ד) שהמטרוניתא תעבור, ודפח"ח [ודברי פי חכם חן].

באו"ח (סי' תצ"ד) כתוב המג"א: איתא בוהור, שחסידי הראשונים היו נייעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואפשר לתת טעם ע"פ פשוטו, לפי שישאלו היו ישנים כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעיר אותם, כדאיתא במדרש (פדר"א פרק א'), לכן אנו צריכים לתקן זה.

בספר כמוצא שלל רב על שבועות (עמ' רל"ה) מובא מהישועות יעקב (סי' תצ"ד סק"א) טעם פשוט להיות נייעורים בליל שבועות: ידועה קושיית התוס': למה ה' צריך לכפות על ישראל הר כגיגית כדי שיקבלו את התורה, הלוא מעצמם אמרו 'נעשה ונשמע'? ובדעת זקנים מבעלי התוס' תירצו, שאת התורה שבכתב קיבלו מרצונם, ועליה אמרו 'נעשה ונשמע', אך על התורה שבעל פה נדרשה כפייתך ההר כגיגית.

לפיז, אמר בעל ישועות יעקב, יש לומר טעם פשוט למנהג להיות נייעורים בלילה: שהרי ידוע כי לילה הוא זמן עסק התורה שבע"פ, ואילו יום הוא זמן עסק תורה שבכתב. ואמרו במדרש (הובא בחזקוני, שמות לד: כח): מנין היה משה יודע אימת היה יום ואימת היה לילה, והלוא הם שוים למעלה, כדכתיב "ונהורא עמָה שרָא" (דניאל ב: כב), ואומר "גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה" (תהלים קלט: יב). אלא, כשהקב"ה מלמדו תורה שבכתב, יודע היה שהוא יום, וכשלמדו תורה שבעל פה, יודע היה שהוא לילה.

ולכן, כדי לתקן את מה שלא רצו לקבל את עסק תורה שלומדים בלילה, דהיינו התורה שבע"פ - נהגו ישראל להיות נייעורים כל הלילה ולדבק את עצמם בעסק תורה שבע"פ ...

מעלת הלימוד בליל שבועות

בספר כאיל תערוג (עמ' רמ"ה) מובא מהג"ר אי"ל שטיינמאן זצ"ל: לאחד שהעיר למה נשארים ערים בליל שבועות על חשבון תפילה רדומה, ואח"כ ביטול תורה שישנים הרבה שעות, אמר רבנו בתוקף, "השטייגען העצום שיש בליל שבועות הוא חזק מאד, ואין לזלזל בו כלל".

ואמר רבנו (ערב שבועות תשנ"ד, תשנ"ח) שלמנהג הזה - להיות נייעורים בלילה - יש הרבה חסרונות: מבטלים עונג יו"ט, הלימוד בלילה אינו באיכות כי עייפים, וגם בשחרית התפילה אינה תפילה, וביום לא לומדים כי ישנים, אבל בכל זאת סוף סוף זהו מנהג ישראל (כשחר אורך עמ' קצ"א).

אמנם אמר רבינו שפשוט כי מי שאינו יכול להיות ער בליל שבועות, יראה לשבת וללמוד ביום חג השבועות, והמעלה הגדולה של לימוד בשבועות הוא גם ביום. (שיעור משנ"ב - סיון תשע"ד)

נשאל רבינו לפ"מ שאומרים בשם הקהילות יעקב שיש מעלה ללמוד בזמנים שבהם מועטים הלומדים, שמא עדיף לישון בליל שבועות שיוכל אח"כ ללמוד ביום בזמן שרוב הלומדים ישנים? ואמר רבינו שבאמת אין שום מקור בגמ' ובפוסקים הראשונים שצריך ללמוד בליל שבועות יותר מבשאר לילות. ובמג"א (סי' תצ"ד) הביא מנהג זה בשם זוהר הק'.

והוסיף בשם הגרי"ז שבליל שבועות אין מקור למנהג ללמוד כל הלילה, ובכל זאת העולם מקפידים על זה. ובליל פסח,

"ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט:יז). כפ' ר' עקיבא (שבת פח). איתא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם.

אפשר לומר שמי שעומד אצל הר סיני ויש לו אפשרות לקבל את התורה, ומסרב לקבלה - הרי הוא גרוע הרבה ממי שלא היתה לו אפשרות כלל לקבל את התורה.

לימוד זה אפשר לראות מרות וערפה שנתקרבו לתורה ע"י התחברותן לאלהימלך, נעמי, מחלון וכליון, ובאו לפרשת דרכים והוצרכו לבחור בין גירות שלימה וחיים של תורה, או חזרה לחיים של עובדי עבודה זרה.

רות שהחליטה לידבק בחמותה [עמך עמי ואלקיך אלקי וגו'] זכתה שיצאתה ממנה מלכות בית דוד ומלך המשיח. ערפה ששבה אל עמה ואל אלהיה נבעלה למאה אנשים ולכלב אחד (סוטה י: מב), ויצא ממנה גלית (שם) שחירף וגידף מערכות אלקים חיים.

ועיין בהשלמות הרחב דבר להנצי"ב (מובא בחומש העמק דבר החדש עמ' תקסט) כפ' בלק עה"פ ונשקפה על פני הישימון, דאיתא שם: וכל זה הוא שבח לתורה, דבשביל שקדושתה וגדולתה וכבודה מרובה, על כן מי שזכה לה וירד ממנה, עונשו מרובה כל כך. ובזה ניכר שבחה, שלא כמו שאר חכמות, שאע"ג שהחכם נחל כבוד מחמתם, ואח"כ הסיח דעת מהם וירד מכבודו, מ"מ לא נגרע כחו משארי אנשים שלא זכו מעולם לחכמה. משא"כ חכמת התורה ד'שנה ופירש' גרוע ומתגשם יותר מעם הארץ. והטעם בזה שנעשה שפל ונבזה, משום שזכה בה לצורה אחרת וחוט של חסד היה משוך עליו ע"ז. וזה כלל בטבע, דמי שיש לו צורה גבוהה ואח"כ איבד צורתו, נעשה גרוע ממה שתחתיו בצורה פחותה. וכך טבע דומם צומח חי מדבר, וכך טבע כל מעלה רוחנית. והטעם שנענש הרבה, הוא כמש"כ בספר בראשית (כו:ה) ובכמה מקומות, דמי שהוא בן תורה הרי הוא איש חיל נושא חרבו של הקב"ה. וידוע דעונשי איש חיל חמור הרבה מאיש מדיני, מפני שהוא נושא חרב המלך, ובהעותו הרי זה מבזה את המלך, כך עונש ביטול תורה חמור הרבה.

קריאת מגילת רות בחג השבועות

הרבה טעמים ניתנו להסביר מנהג קריאת מגילת רות בחג השבועות.

ושמא יש לומר, דהנהגה ברמב"ן על פ' אמור (ויקרא כג:לו) מבואר שימי הספירה הם כחולו של מועד בין יום ראשון של פסח לחג השבועות. וא"כ יש קשר בין פסח לשבועות.

ואפשר לומר שמהלימודים החשובים של פסח הוא ענין הזריזות - נצטיינו לאכול מצה משום שלא יכלו להתממה והיו צריכים לצאת בזריזות ממצרים. ולכן חייבים אנו לשמור את המצות שלא יבואו לידי חימוץ.

הפטרות אחרון של פסח הוא "עוד היום בנוב לעמוד" (ישעי' י:לב), ואחז"ל (סנהדרין צה). שמפני שנתעצל סנחריב ולא בא לכבוש את ירושלים בערב פסח, איבד ההזדמנות ומתו כל חיילותיו בליל פסח. ומבואר שם שמפני שנתעצל חזקיהו מלומר שירה על מפלת סנחריב, לא זכה להיות מלך המשיח.

וכן בנוגע לקבלת התורה, כאשר הציע הקב"ה לבני ישראל לקבל את

התורה, מיד: "ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שמות כד:ז). ועיין בפרק ר"ע (שבת פח.), דאיתא שם: בשעה שהקדימו ישראל 'נעשה' ל'נשמע', יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו" (תהלים קג:כ). ברישא 'עושי', והדר 'לשמוע'.

ובמסילת ישרים (סוף פ"ו, בביאור מדת הזריזות) איתא: כללו של דבר, חיזוק גדול צריך האדם להתחזק ולהתגבר בזריזות לעשות המצוות, בהשליכו מעליו כובד העצלה המעכבת על ידו. ותראה שהמלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת, שנאמר בהם "גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו" וכו'.

וכן מגילת רות שנכתבה לספר יחוסו של מלכות בית דוד, מצינו שרק בזכות הזריזות של בועז זכה להעמיד זרע. כיצד?

הנה אמרה נעמי לרות אודות בועז: "כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום" (רות ג:יח). ובמדרש לקח טוב (מובא בתורה שלימה) איתא: מלמד שזריזין מקדימין למצוות, עכ"ל. ומצינו שבועז העמיד ב"ד ופסק שמותרת רות לבוא בקהל, והציע אותה לפלוני אלמוני שסירב לקחתה, ומיד נשא בועז אותה וברכו ברכת חתנים (עיין כתובות ז'). וכתוב "ויקח בועז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן ה' לה הריזון ותלד בן" (שם ד:יג), ואחז"ל (רות זוטא פ"ד:י"ג וילקוט"ש, מובאים בתורה שלימה): אותו הלילה שבא עליה - מת.

אין לך זריז ונשכר יותר מבעוז, שרק מפני שהי' זריז לישא את רות מיד, זכה להעמיד מלכות בית דוד ומלך המשיח שיבוא בב"א.

בענין קפה (coffee) בהלכה

בהל' שבועות (או"ח סי' תצ"ד) כותב המג"א: איתא בזוהר שחסידים הראשונים היו נעורים כל הלילה [של שבועות] ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואפשר לתת טעם על פי פשוטו, לפי שישראל היו ישינים כל הלילה [קודם מתן תורה] והוצרך הקב"ה להעיר אותם כדאיתא במדרש, לכן אנו צריכים לתקן זה.

ומוסיף המ"ב (סק"א): ואיתא בשלחן ערוך האר"י ז"ל: דע, שכל מי שבלילה לא ישן כלל ועיקר והי' עוסק בתורה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק, עכ"ל.

והנה בכדי להיות ניעורים ולכוון במה שלומדים, הרבה נהגו לשתות קפה במשך הלילה.

ועיין בפר"ח (או"ח סי' פ"ט) שכתב: והוא הדין לקאוי [קפה] שמותר לשתותו קודם תפילה, כדי שיוכל לכוין דעתו ולהתפלל, ובפרט בארץ מצרים שאין הדעת מתיישב בלא קאוי, עכ"ל.

הבה נעיין בכמה הלכות השייכות לקפה.

בספר אשי ישראל (פי"ג סע' כ"ה) איתא: אסור לאכול אפילו אכילה מועטת או לשתות קודם התפילה מלבד מים, תה, או קפה בלי סוכר וחלב וכו', אך רבים נוהגים ליתן סוכר או חלב בתוך כוס התה או הקפה ועושים כן מפני שתתיישב דעתם. אך יש להזהר שלא לשתות באסיפת חברים. ועיין דעת תורה להמהרש"ם (סי' פ"ט סע' ג') דעכשיו שכל העולם שותים עם סוכר וכן קפה עם חלב וכמעט אי אפשר בלי זה, שוב אין בזה דרך גאוה.

בספר פסקי תשובות (סי' קכ"ח סק"פ) מובא משו"ת תשורת ש"י (סי' ס"ז) שנהגו הכהנים סלסול בעצמם שקודם שעולים לדוכן אין שותים שום משקה המשכר - אפילו חלב דע"פ הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"א ה"ב) נכלל החלב בכלל משקה המשכר, ולכן נמנעו משתיית קפה עם חלב לפני התפילה.

בנוגע לפת שחרית, עיין באשל אברהם (בוטשאטש) בסי' קנ"ה שיישב מנהג העולם שנפטרים בזה ע"י שתיית הקאו"ע בבורק.

מהי הברכה ראשונה על קפה? בספר שערי הברכה (פי"ז סע' מ"ה) איתא: תבלינים ששימושם הוא רק כדי לתת טעם טוב במרק, מברך על מימיהם 'בורא פרי האדמה' אף שאינם עשויים לאכילה לאחר הבישול, כיון שנתנית טעמים במים, זה תכלית פריים (שו"ע הרב, או"ח סי' ר"ב סע' י"ב בהג"ה, באה"ט ס"ק י"ט). ובשו"ת פנים מאירות (סי' צ"ה) כתב שמדינא ברכת הקפה והתה היא 'בורא פרי האדמה'. אך מנהג העולם לברך 'שהכל', ועיין במור וקציעה שהעיר שלכאורה לשיטת הפוסקים הנ"ל ה' ראוי לברך על הקפה 'בורא פרי העץ' ולא 'בורא פרי האדמה' מאחר שהוא גדל על העץ. ועיין בא"א (בוטשאטש) שביאר שאין התה נחשב כמי שלקות כיון שיש ששים נגד העלים. וגם הוא נחשב כקיוהא בלבד וכו' [ועוד] כיון שהבישול עשוי רק לצורך המשקה - ברכתו 'שהכל' בכל אופן, עיי"ש.

בספר שערי הברכה (פט"ו סע' ל"ד-ל"ה) איתא: השורה לחם, עוגה, או ביסקויט בכוס קפה, וכוונתו רק לאכילת הלחם והעוגה, כגון שהם יבשים ורוצה לרככם במשקה - נחשבים הלחם או העוגה לעיקר, ומברך עליהם ופותר את המשקה מברכה. וכן הדין להיפך, שאם שותה משקה חריף ורוצה להמתיקו על ידי שריית לחם או עוגה, ואוכלם כשהם שרויים במשקה, כיון שעיקר כוונתו על השתיה - מברך עליה ופותר את הלחם או העוגה. אך מכיון שאופן זה שנוי במחלוקת, עדיף שישתה מהמשקה החריף בנפרד לפני שטובל בו את הלחם, ויברך עליו, ורק אחר כך יטבל בו את הלחם. ועיין בסעיף הבא.

השורה עוגה בכוס קפה או במשקה חריף, וכוונתו להנות משניהם - צריך לברך על שניהם. ומן הראוי לברך על הקפה או על המשקה החריף לפני שמברך על העוגה, כדי להימנע מספק שמא הם טפלים לעוגה. אך מכיון שברכת העוגה קודמת לברכת הקפה מדין קדימה, לכן עדיף שיברך קודם על העוגה, ולאחר מכן יברך על דבר אחר ברכת שהכל, ויפטור בו את המשקה.

שוב איתא בס' שערי הברכה (פ"ח סע' כ"ז): שתיית קפה שחור או תה בסוף הסעודה - ספק אם נחשבים כצורך הסעודה, ולכן טוב שיאכל קודם מאכל שברכתו שהכל [כגון חתיכת סוכר] ויכוין לפטור בברכתו את המשקה. ואם אין לו מאכל כדי לפטור, לא יברך על המשקה, שספק ברכות להקל.

בהערה ס"ה איתא: ויש האומרים שקפה עם חלב נחשב כדבר שרגילים לשתותו בסעודה ובא מחמתה וכו' אך למעשה נראה שדבר זה תלוי במנהג המקום או האדם השותה וכו'. וע"ע בחיי אדם (כלל מ"ג סע' י"א) שכתב לברך על קפה שמביאים בסוף הסעודה. וע"ע בערוה"ש (סי' קע"ד סע' ד') שחילק בין קפה לתה וכו'.

והנה, הרבה פוסקים דנו אודות בני אדם העוסקים בלילות בתורה וכן בליל שבועות והושענא רבה, ונוהגים לשתות קפה בקביעות פעמים הרבה, אם צריכים לברך על כל שתי' ושתי', ומה יעשו בנוגע לברכה אחרונה. עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' ק"ב), שו"ת יביע אומר (ח"ו סי' כ"ז), שו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סי' א' ס"ק י"ג), ועוד.

עוד שאלה שדנו בה הפוסקים נוגעת לשתיית קפה חמה או שאר משקים חמים שאי אפשר לשתות רביעית בכדי שתיית רביעית - מה יעשו עם הברכה אחרונה. עיין במ"ב (סי' ר"י סק"א) דמסיק דכל ששתאו ביותר מכדי שתיית רביעית אין לברך אחריו. אמנם, יש שנהגו לברך ברכה אחרונה כל ששתה המשקה החם תוך כדי אכילת פרס, דהיינו ד'ה' רגעים (עיין תשובות והנהגות ח"ב סי' קל"ה, שכן נהג הגרי"ז, אורחות רבינו ח"א עמ' צ', ושמירת שבת כהלכתה פנ"ד הערה צ"ו).

בספר שערי הברכה (פי"ט סע' כ"ז) איתא: המריח קפה כתוש, כשהוא חם ומפיץ ריח טוב, מברך עליו הנותן ריח טוב בפירות.

בהערה נ"ו איתא: ודווקא שנוטל את הקפה עבור הרחה, אבל אם נוטלו לשתיה ודרך אגב מריח בו אין מברכים עליו כיון שאינו עשוי להרחה וכדלהלן בסע' כ"ט. ומברכים על ריח הקפה הנותן וכו' אף שהוא בא ע"י כתישה ולא מטבעו כיון שעכ"פ ריחו נמצא בעצמותו ללא פעולה חיצונית. וע"ע בכה"ח רט"ז סקפ"ו שכתב שלפי מה דקיי"ל שראוי להימנע מלהריח בפת חמה מפני הספק בברכתה, ה"ה יש להימנע מלהריח בקפה כתוש. וכ"כ בברכת הבית שכ"ו סמ"ב שמדינא יש לברך על קפה הנותן וכו', אך למעשה יש להיזהר שלא להריח בו ואם מריח לא יברך כיון שקפה יש בו ריח רק כשהוא חם ואינו עומד לריח ולאחר שהוא מצטנן אין בו ריח, וע"ע בשו"ת ישכיל עבדי (ה"ח י"ד-ט"ו).

דיני בישול שייכים טובא לקפה. בשמירת שבת כהלכתה (פ"א סע' נ"ה) איתא: טוב להמנע מעירוי מים מכלי ראשון על סוכר, על קפה או תה נמסים וכו' אפילו אם אלה כבר נתבשלו בתהליך הייצור, אלא יתן תחילה את המים החמים בתוך כלי שני ויוסיף את החמרים האלה רק לאחר מכן (בהערה קנ"ט איתא: סי' ש"ח במ"ב ס"ק ע"א ובשעה"צ ס"ק צ"ו בשם הרע"א. ונראה טעמו ע"פ שכתב הרע"א סוס"י רנ"ג דדבר יבש שנמס ונהפך ללח יש שחששו לחושבו ללח וכו').

ועיי"ש בהערה (קפ"ה*) שמביא שיש לחשוש בקפה שיש בו טעמים נוספים כגון קפה וניל (vanilla coffee), ובמלבין קפה או באבקת מרק ואף במזון תינוקות כגון מטרנה, יתכן שמוסיפים ויטאמינים שאינם מבושלים, ולכן יש ליתנם רק בכלי שלישי.

בשש"כ (פ"א סע' ס"ח) איתא: אף כי מבואר, שבדבר יבש המבושל כל צרכו אין בו בדרך כלל משום איסור בישול בשבת, הואיל ואין בישול אחר בישול, הרי יש בישול אחר אפי', אחר צלי' וכו'. לפיכך אסור ליתן לחם בתוך המרק וכו' כאשר המרק וכו' בכלי ראשון, וכן אסור לערות עליהם מכלי ראשון, וגם אין לתתם בכלי שני. וכן הדין לגבי קפה טורקי (קפה שחור) [שנצלה ולא נתבשל] שאין לתתו בכוס מים חמים שבכלי שני, עכ"ל. ופשוט שאסור לטחון קפה בשבת.

בס' שערי הברכה (פי"ח סע' כ') מבואר דקבעו חכמים שהיות ויין נחשב כראש ועיקר לשאר המשקאות, במקרים מסויימים המברך בורא פרי הגפן על היין, ולאחר מכן שותה משקאות אחרים, אינו צריך לברך עליהם שהכל שהם נגדרים אחר היין וברכת היין פותרתם.

בהערה ל"ג שם איתא: ועיין עוד במורה באצבע להחיד"א (ס"ק ק"ס) שכתב שמי שדרכו לשתות קפה לאחר הקידוש ביום שבת, יזכור לפטור ברכתו בברכת בורא פרי הגפן שעל היין, דכיון שהוא עראי צריך שיהי' כוונה או שיהי' לפניו, ואם לאו יצטרך לברך שהכל על הקפה. ומשמע מדבריו שאם אינו עראי אין צריך [שתהי'] לפניו [בשעה שמברך על היין] ודעתו [עליו].

בנוגע לשתיית קפה לאחר הסדר בליל פסח, עיין בסידור היעב"ץ (אות ל"א) שכתב: אחר ד' כוסות אינו רשאי לשתות אלא מים, וה"ה מי בישול טעע (תה) וקפּע (קפה) לית לן בה, עכ"ל. ובמורה באצבע להחיד"א (סי' ד' אות רי"א) איתא: נתפשט המנהג לשתות קאפּי אחר הסדר, אמנם שיהי' בלי סוקאר וכו', עכ"ל. ועיין בהגדה של פסח חזון עובדי' (צפון, דף ק"פ) שכתב: רשאי לשתות קפה או טה, ואפילו עם סוכר כדי להתעורר ולהפיג יינו, אבל בלא צורך אין להקל, עכ"ל.

האם איסור בישול עכו"ם נוגע לקפה שנתבשל ע"י נכרי? בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תרל"ז) פסק דאין בו משום בישול עכו"ם שאע"פ שהקפה אינו נאכל כמות שהוא חי, מ"מ כיון שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת (with the main course) אין בו משום בישול עכו"ם. וכ"כ הפרי חדש (יו"ד סי' קי"ד סק"ו). בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' קמ"ב) כתב טעם נוסף להתיר: כשם שלגבי ברכת שהכל אמרינן שהקפה בטל למים (כמ"ש התוס' בע"ז לא: לגבי ברכת שהכל על שחר) כיון דאין מים נאסרים משום בישול עכו"ם, ה"ה קפה. ובשו"ת בעי חיי (יו"ד סי' קמ"ה) כתב דבכל המקומות נהגו היתר בשתיית הקפה של גויים ואין פוצה פה ומצפצף וכו'.

ועיין בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ס"ב) שהשיג על הפר"ח שהתיר משום שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, משום שהאחרונים הסכימו עם הטור ושו"ע (יו"ד סי' קי"ג סע' א') דאפילו אם עולה על שלחן מלכים לפרפרת (dessert) אסור משום בישול עכו"ם. וא"כ גם בקפה שייך דין בישול עכו"ם הואיל ועולה על שלחן מלכים לפרפרת.

בספר אבני חן (ח"ב פנ"ה סע' ב') איתא: אסור לשתות קפה או חלב בספלים שמוזגים אותם נכרים ואין ישראל רואהו. ויש מי שמתיר. ועדיף להשתמש בכלי זכוכית. ובהערה שם מציין שהנודע ביהודה (קמא יו"ד סי' ל"ו) כתב שבנמצא בדרך ואין עמו כלים כשרים, מותר לו לשתות קפה בכלי הגויים אע"פ שהם שותים בהם החלב שלהם. ועכ"פ אם אפשר לשתות בכלי זכוכית שאינם בולעים ופולטים, עדיף טפי, והוא היתר לנמצא באושפיזא, אבל בעיר, השותה קפה בכלי שלהם הוא קל דעת, עיי"ש.

בענין שתיית קפה ממכונת קפה בתחנת דלק (gas station) או במקום שמוכרים הרבה סוגי קפה שמוסיפים בכמה מהם דברים שאינם כשרים, כבר דנו בזה פוסקי זמנינו, ואין כאן מקומו להכנס בשאלה זו. ועוד דנו, אם מכונת הקפה מופעלת בשבת ע"י ישראל, הרי בלועה בה איסור, ואפי' בימות החול יהי' אסור ליהודי לקנות ממנה קפה.

בענין שתיית קפה במסיבות של גויים, עיין בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תרל"ו) שכתב שאין לעשות כן לפי שנמשך מזה הרבה תקלות, ואין ראוי לישראל קדושים להיות עמהם במסיבותיהם.

ועיין בשדי חמד (ח"ד עמ' תשפ"ה - מערכת בישולי אינם יהודים ופתן, אות ד'): שתיית קאפּע בקאפּעהייזער (coffee houses), כתב בתשובת באר עשק (סי' ק"ה) שאף ממנהג קדשים מותר, דגם אין לחוש לתערובות איסור, דלא שכיח, ואולי בזמנו הי' בקאפּעהייזער אך קאפּע שחורה, אבל בזמננו הנה שכיח חלב ובודאי הי' בכלי ששותים ממנו חלב שחלבו נכרי. אך י"ל משום דהוי כלי שני אין לחוש כל כך, כ"כ בגליון רש"א סי' קי"ג וכו'.

שוב מביא השד"ח: ומה שכתב הרב באר עשק דשתיית הקאפּע בקאוגני שלהם אף ממנהג קדשים מותר, הנה הרב בית יהודה (סי' כ"א) כתב על דבריו, וז"ל: וליתא, דודאי כיון שהקאוגני נמכר שם בקאוגני שהיא חנות המיוחדת לכך, ודאי דחשיב מקום קביעות. ומרן חיד"א בשיורי ברכה (יו"ד סי' קי"ג אות ג') כתב דהרב מוהר"ק"ש (סי' קי"ד) אסר לשתות הקאפּע במקום הנועד לזה משום חתנות, וכ"כ הרב מוהר"א סכנדרי וכו' והרב זכור לאברהם וכו' כתב בשם הרב הלכות קטנות שאסור לשתותו בקאוגני משום מושב לצים, ושמר חמיו אסרו משום חתנות וכו', עכ"ל.

נסיים בשאלה מעניינת שמובאת בחשו"ק חמד על בכורות (עמ' ק"ג-ד') על מה שמובא בגמ' שם אודות דג טמא שבלע דג טהור, וז"ל: פולי קפה היקרים ביותר בעולם מיוצרים באינדונזיה (Indonesia), וזאת לאחר שגילו שבתוך ההפרשות של חיה הנקראת 'לואק' יש פולים של קפה. לאחר שטיפה של הפולים, התברר שהפולים האלו טעמם משובח מאד, והם פולי קפה הטעימים ביותר. סדר יצורם: החיה בולעת את הפולים, ולאחר שהפולים שוהים במעיה יום וחצי, הפולים יוצאים עם ההפרשות, ואז שוטפים אותם וקולים אותם, והקפה יש לו טעם וריח מיוחדים במינם.

לאחר בדיקת הפולים במעבדה מסתפקים המומחים מה היא פלא הבריאה שיצר הקב"ה בחיה זו, האם הפלא הוא שמיצי הקיבה מנטרלים (neutralize) את המרירות הטבעית המצויה בתוך פולי הקפה, או שמא הפלא הוא של'לואק' יש חוש ריח מיוחד, והיא יודעת לאכול רק את הפולים הטובים שאין בהם מרירות.

נשאלת השאלה האם מותר לשתות קפה זה, שהרי ה'לואק' היא חיה טמאה, ושנינו בבכורות (ה:): היוצא מהטמא טמא. ואולי הם מותרים באכילה, כיון שהם רק עוברים במעיים ואינם נחשבים ליוצאים מהטמא? לבסוף מסיק: ומבואר בתוס' (ד"ה דבלע) שכל דבר שהוא שלם שניכר בשלימותו שלא נתעכל ולא נלעס בפיו, כגון חטיין שלימים שבגללי בקר, ודגים שלימין, כגון דג טהור שבלע דג טמא, לא חשוב עיכול ומותרים. ולכאורה לפי זה גם פולי קפה צריכים להיות מותרים, אך עדיין צריך עיון, שאולי לכך הם טובים יותר כי יש בהם תערובת מועטת היוצאת מן הטמא.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS B'MIDBAR - SHAVUOS
© COPYRIGHT 2024
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

נדב בן דבורה לרפ"ש

רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
פעסא רחל בת דבורה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש

“ואלה תולדות אהרן ומשה וגו'” (ג:א)

“These are the descendants of Aharon and Moshe ...”

Rashi, quoting the Gemorah notes: Only Aharon's sons are mentioned, yet they are called the descendants of Moshe. This teaches us that whoever instructs his neighbor's son in Torah is considered as though he gave birth to him.

Some Meforshim note that we see from here that not only is the Rebbi considered as a father when the biological father does not teach his son Torah, but even when the natural father does instruct his son in Torah - as Aharon did (see Eruvin 54b) - the Rebbi is also considered as a father. (See, however, Yoreh Deah 242:34, that in such an instance, the son may be obligated to redeem his natural father before his Rebbi.)

“ויתיצבו בתחתית ההר” (שמות י"ט) - אחז"ל (שבת פ"ח) מלמד שכפה הקב"ה וכו' את ההר כגיגית וא"ל, אם אתם מקבלים את התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם.

“And they stood under the mountain.” Chazal deduce from this that Hashem held Mount Sinai over them and said: If you accept the Torah - good. If not, your grave will be here.

Why didn't Hashem hold the mountain over any of the other nations; perhaps they too would have ultimately accepted it if they had been coerced into trying it out?

The *Dubner Maggid, Z'T'L*, answers with a parable: A man on his deathbed cried to his friend about the future of his young son about to be orphaned. The friend consoled him, and promised to adopt the child and raise him as a son. The friend fulfilled his promise, and after the demise of his friend, he took his son into his home, and brought another poor boy to act as his companion. However, instead of pursuing their studies, the two boys began causing mischief and getting into trouble. Upon seeing this, the man evicted the poor boy from his house, and beat his deceased friend's son severely, to assure that he behave properly.

When asked why he dealt so differently with the two boys, he replied, that he was obligated to see to it that his friend's son grow up properly, because he had promised that to his friend. Therefore, he was forced to use coercion.

However, he drove the other boy from his home, since he was a complete stranger, and he had no obligation towards him.

The same was true with the way Hashem dealt with Bnei Yisroel. Since Hashem had promised to the Patriarchs that He would deal graciously with their children, and if they would not accept the Torah they would not be worthy of this, He was obliged to coerce them into accepting it. However, since He was not bound to helping the other nations, once they refused to accept the Torah, He did not urge them further, but merely sent them on their way.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

The *Minhag* of eating dairy on Shavuos is mentioned by a number of Poskim: Rabbeinu Avigdor Tzarfasi (Peirushim U'pesakim L'Rabbeinu Avigdor Tzarfasi Al HaTorah pg. 479), the Kol Bo (52), and the Orchos Chaim (Tefillas Hamoadim 13).

Rabbeinu Avigdor and the Kol Bo do not specify if the Minhag is only on the first day of Shavuos or on both days. The Orchos Chaim writes that it applies on the first day of Shavuos.

The Rema (O.C. 494:3) and the Yoseif Ometz (854) write that the custom is to eat dairy on the first day of Shavuos.

The Elya Zuta (494:7) indicates that the Minhag was to eat dairy on both days. The Koveitz Ohr Yisroel (vol. 32, pg. 118) cites various Admorim who followed this practice.

In the Sefer, *Minhagei Amsterdam* (pg. 62) it is recorded that the custom in Amsterdam was to eat dairy on the first night of Shavuos. This was also the custom of the Steipler Rov, Z'T'L' (*Orchos Rabbeinu II* pg. 98).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) On which three occasions did the Kohanim carry the Aron Hakodesh?
- 2) Can there be a *Makom Petur* in a *Karmelis*? in a *Reshus Hayachid*?
- 3) Must the string of an Eruv be directly on top of the vertical pole, or may it be on the side of it?

- 4) Which enemy of Bnei Yisroel did Orpah give birth to after she left Na'ami?
  - 5) Which food item which contains no meat or fish, if prepared [even by a Jew] with milk [even Cholov Yisroel] may not be eaten even with a dairy meal?
  - 6) In Parshas Bemidbar, why was the tribe of *Gad* counted after *Re'uvein* and *Shimon*?
  - 7) Which tribe was comprised mostly of males?
  - 8) How many times were Bnei Yisroel counted in Tanach?
  - 9) How many steps did Orpa walk with Rus?
  - 10) Why does Sefer Bemidbar begin with the counting of Bnei Yisroel which took place in the second month, and not with the laws of Pesach Sheini that were given in the first month of the second year in the Midbar?
  - 11) Which two names are found both in Parshas Bemidbar and in Sefer Rus?
  - 12) How did Elimelech, Machlon and Kilyon die?
  - 13) Where do we see from Sefer Rus that it is permissible to wear Shabbos clothes for the purpose of *Shidduchim*?
  - 14) For how long were Boaz and Rus married?
  - 15) What *Takana* (enactment) did Boaz and his Beis Din institute?
- 6) *Gad* was counted third because it had the Zechus that Moshe was buried in its territory (Midrash Ma'or Ho'afeila, cited in Torah Sheleima, Bemidbar 1 #115).
  - 7) *Naftoli* (Midrash cited in Torah Sheleima, Bemidbar 1 #119).
  - 8) Nine. The tenth time will be לעתיד לבוא (ibid. #121).
  - 9) Four (Rus Rabba 2:20).
  - 10) It was considered shameful to Bnei Yisroel that they only sacrificed one Korbon Pesach during the forty years in the desert. Thus, the Torah did not begin Sefer Bemidbar with a Korbon Pesach-related issue (Rashi 9:1). Additionally, the Torah did not wish to begin Sefer Bemidbar with the Parsha of the *Temei'im* (Midrash Agada, cited in Torah Sheleima 1:21).
  - 11) Nachshon and Aminadav (Bemidbar 1:9 and Rus 4:20).
  - 12) From hunger during the famine (Tosefta, Avoda Zara 5:2).
  - 13) When Na'ami told Rus, "You shall put your [special] clothing on" (Rus 3:3) before meeting Boaz, Chazal (Yerushalmi Pei'ah 8:7) say that his refers to her בגדי שבת.
  - 14) Boaz died on the night of his marriage to Rus (Midrash Rus Zuta 4:13, Yalkut Shimoni on 4:13).
  - 15) To greet others using the name of Hashem: "ה' עמכם" (רות ב:ד).

ANSWERS

- 1) The Kohanim carried the Aron when Bnei Yisroel crossed the Yardein, when they circled Yericho, and when they brought it into the Kodosh Kodoshim during the time of Shlomo (Sota 33b).
- 2) Above ten *Tefochim* in a *Karmelis* is a *Makom Petur*. Whether a *Makom Petur* can exist in a *Karmelis* below ten *Tefochim* on a protrusion which is three *Tefochim* or higher, and whose width is less than four *Tefochim*, or in a hole of similar measure, is a dispute among the Rishonim. However, everyone agrees that there is no *Makom Petur* in a *Reshus Hayochid* (see Ramah O.C. 345:5,18,19).
- 3) The string of an Eruv must be directly over the vertical poles; not on the side of them (O.C. 362:11).
- 4) Orpah gave birth to Golyas after she left Na'ami (Sota 42b, Yalkut Shimoni Shmuel I:17).
- 5) It is forbidden to eat bread which was made with milk, unless it is small enough to eat in one sitting or if it has a peculiar design that shows that it is dairy (Y.D. 97:1).

NOW AVAILABLE

The sefer נר מתהיהו is available for purchase:

- in seforim stores
  - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
  - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer מצא טוב on שמחות and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years